

Jukon lahti ja Prokon kylä

Kauniin Voijärven lounaisrannalla seisoo vanha karjalainen kylä Jukkoguba, karjalaisittain Prokkola. Se sijaitsee 25 kilometriä Paatenen kylästä lounaaseen. Nykyään siellä ei asu ketään. Vain kesäisin tulevat tämän kyläpahasen entiset eläjät ja mökkiläiset – huoah-tamaan luonnon helmaan. Ja luontohan tällä on mitä suotuisin: puhdas ilma, raikas vesi, hiljaisuus ja rauha. Miksi ihmiset jättivät tämän kylän? Ja milloin he tänne aikoinaan tulivat.

Elin tuossa kylässä vuosina 1954–57, ja sain kuulla vanhojen asukkaiden kertomuksia kylän alkuperästä. Joskus ennen Pietari Suuren hallituskautta tarun mukaan asettui Voijärven rannalla perheineen Jukko-niminen mies. Tästä sai nimensä järven lahti ja kylä - Jukkoguba (lahti). Vastakkaisella rannalla niemen nenässä metsämökissä asusteli Prokon-niminen mies (Prokopij). Hänestä tulee tämän kylän nimi karjalaisittain Prokkola- Prokon kylä. Ennen Jukkogubaan siirtymistään Jukko asusteli Voijärven itäisellä rannalla kahdeksan kilometrin päässä niemessä, jota sanottiin sittemmin Jukonniemeksi. Molemmat olivat perimätiedon mukaan tulleet pohjolasta, Kalevalasta. Mahtavien kuusien perusteella, jotka vielä nytkin kasvavat kylän kalmismaalla, voi olettaa tämän tapahtuneen yli kolmesataa vuotta sitten. Vanhat kylän eläjät kertoivat miehestä, jolla oli ennen sotaa (jatkosota) ikää yli sata vuotta. Hän muisti ajan, kun kylän ympärillä kasvoi ikimetsä, monisatavuotiaat kuuset, samantyyppiset kuin vielä näkee kalmismaalla. Mutta aikaa myöten metsät hakattiin, kaskettiin, kuokittiin pelloiksi ja niityiksi. Nämä ajat hän vielä muisti ja kertoi, että ennen häntä kylässä oli elänyt kolme sukupolvea hyvin pitkäikäistä rahvasta.

Tervaskantoja

Aina itsekin tapasin naisen, joka oli 11-vuotta vanha, mutta vielä kuin morsian ikään, niin terveen näköinen. Kertaakaan eläissään ei ollut vakavasti sairastanut. Syynä tähän ihmisten pitkäikäisyyteen oli nähtävästi itse luonto ja kova työ toimeentulon turvaamiseksi. Ja työtä piti tehdä paljon. Maat ovat täällä kauttaaltaan kiviset. Aatra ja karhi olivat sen ajan

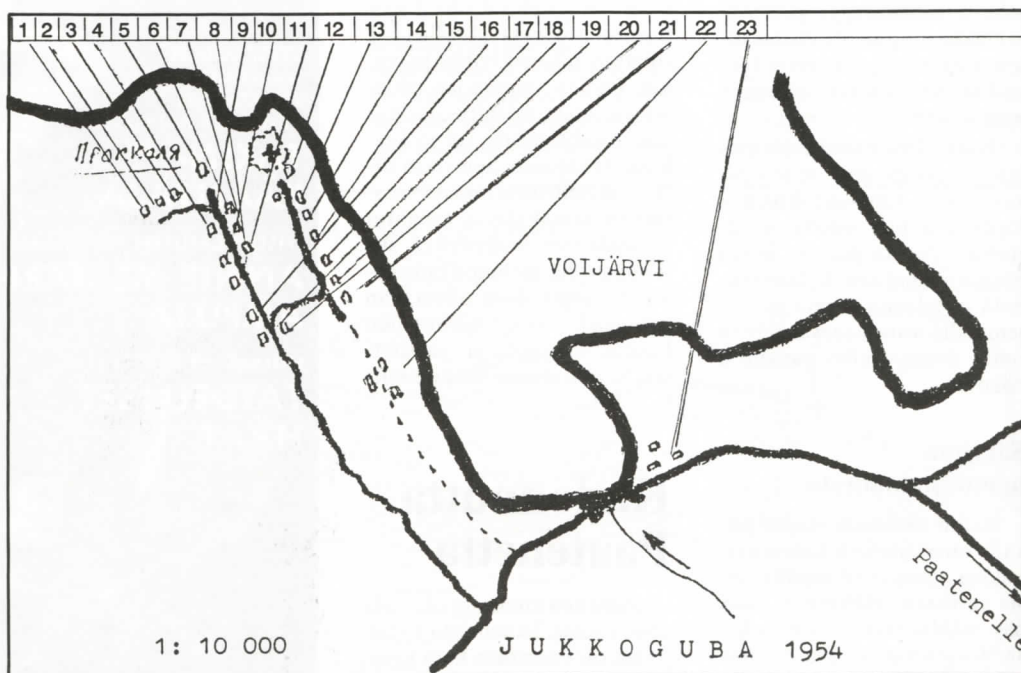
Prokkolan (Jukkoguban) kalmisto Voijärven rannalla.

maatalouskoneet. Peltotilkkuihin kylvettiin ruista, ohraa, kauraa, hernettä, naurista ja perunaa; myös kasvatettiin pellavaa ja hamppu. Paitsi maataloutta kylän asukkaat harjoittivat karjataloutta, metsästystä

ja kalastusta. Kun vilja vielä piti puida, pellava ja hamppu muuttua langoiksi, vuodat käsitellä, kalat ja marjat säilöä talveksi, niin ei ollut aikakaan sairastella, muistelevat vanhat ihmiset.

Toimet ja työt

Prokkolan asukkaiden pääelinkeinona oli maatalous niinkuin muidenkin Seesjärven kylien. Maa syötti, juotti ja puki. Ennen vanhaan ihmiset polt-

1) I. Jurgin, 2) V. Dorkin, 3) M. Godareva, 4) N. Loshkini ja N. Diev, 5) I. Gorsojev, 6) S. Jurgin, 7) A. Loshkina, 8) E. Fedotov, 9) F. Korotjajev, 10) D. Ogrijev, 11) kauppa, 12) I. Aristov ja M. Grigorjeva, 13) N. Grigorjev ja E. Grigorjeva, 14) P. Filatov, 15) A. Filatova, 16) M. Pontin, 17) E. Loshkini, 18) A. Mikkojev, 19) Filatov, 20) E. Dorkin, 21) F. Markova ja M. Fedotov, 22) karjapiha, 23) autiot talot. Hautausmaa

tivat paljon metsää, kaskea, ja kylvivät vapautuneille maille viljaa. Leipähän oli tuon ajan tärkein elintarvike, ja se pyrittiin kasvattamaan itse. Elonleikkuun aikaan vilja korjattiin sirpillä. Lyhteet kuivatettiin haasioissa, ja puitiin riihessä. Jyvät jauhettiin käsikivillä jauhoksi.

Vesimyllyt

Prokkolassa ollessani näin vielä kaksi myllyä, jotka pyörivät vesivoimalla. Pari kilometriä kylästä, suosta, joka oli noin 15 metriä järven pintaa ylempänä, virtasi puro. Siihen oli rakennettu seitsemän myllyä, jotka olivat olleet toiminnassa vielä ennen sotaa. Ylimmäinen jauhinkivi pyöri veden voimalla, joka syöksyi ränniä pitkin valtavalla nopeudella siipirattaalle. Jauhituksen laatua oli mahdollisuus säätää. Vuorokaudessa tällaisella myllyllä jauhettiin 50-60 kiloa jyyviä.

Talonpojat, joilla oli paljon viljaa, jauhattivat ne Paatenessa. Se työ tehtiin talvella, koska kesäteitä kylään ei ollut ja raskaiden kuormien kuljetus mahdotonta.

Jokaisella perheellä oli lehmä ja nuorta karjaa, myös vähintään viisi lammasta. Sikoja taponpojat eivät täällä päin kasvattaneet. Harvalla oli kanojakaan.

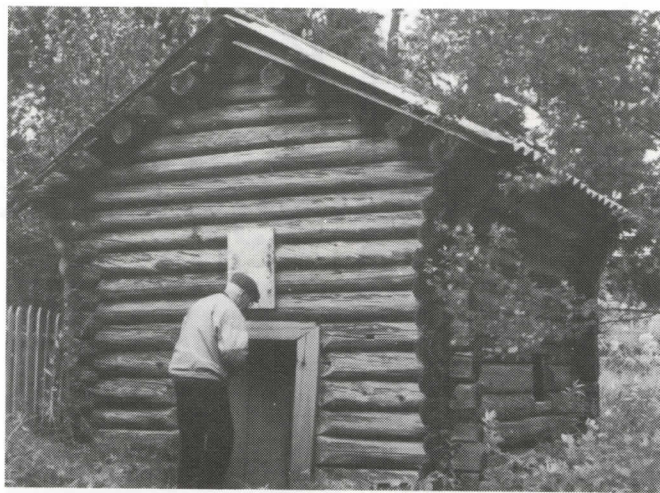
Heinä karjalle saatiin tulvaniityiltä, jokivarsilta, järvien rannoilta ja myös niitettiin kuivatuilta soilta. Prokkolan talonpojat olivat verrattuna muiden kylien eläjiin työteliäitä ja hyvin toimeentulevia. Aina ei omaa viljaa kuitenkaan riittänyt uuteen satoon saakka. Avuksi piti ottaa peruna, nauris ja tietenkin kala.

Voijärvi antoi kalaa

Kalastusta kylässä harjoittivat kaikki. Voijärvi ja muut lähivedet olivat kalaisia. Erittäin arvokkaana pidettiin paljaa (lohikaloihin kuuluva laji), siikaa ja muikkua. Kalaa pyydettiin verkoilla ja nuotalla. Kylässä oli myös omat venemestarit; omaa kylää kauemmaksi ei veneen ostoon tarvinnut lähteä.

Kalaa säilöttiin monella tavalla: suolakalaa, kapakalaa ja ilmakuivakalaa. Paljon sitä myytiin välittäjillekin. Myyntiin meni myös metsästäjien saalis.

Kylässä oli vuosisatoja ollut sivuelinkeinona sorsan munien keräily alkukesästä. Isältä pojalle meni tieto sorsien pesäpaikoista sekä munien kerää-

Melko syvään täytyy kumartaa, kun astuu sisälle Prokkolan vanhan tsasounan ovesta. Huomaa erikoinen nurkkarakenne.

misestä siten, ettei se ole vahingollista sorsakannalle.

Talveksi kerättiin myös marjoja, etupäässä puolukkaa, sekä sieniiä, joita suolattiin ja kuivatettiin.

Talvisin kuljetettiin hevosilla rautamalmia Tumban järvisestä Sigovetskin rautatehtaalta. Kylän miesväkeä oli myös metsäsavotoilla kaatamassa ja juontamassa tukkeja. Uittomiehinä olivat muut palkalliset työmiehet.

Kansanjuhlat ja perinteet

Karjalaiskylien asukkaat olivat oikeauskoisia ja juhlivat kaikki ortodoksiset kirkkojuhlat. Kuitenkin keskustellessaan vanhojen asukkaiden kanssa saattoi helposti huomata kansanjuhlien puolittaisen funktionalismsin, jossa oli pakanallisten uskomusten aineksia sekä heimosuhteita ja heimositeitä.

Kirkkojuhlia pidettiin läpi koko vuoden kirkkopyhimysten mukaan. Prokkolan kylän kirkkopyhä oli Pyhän Kolminaisuuden juhla, Stroittsa. 1800-luvulla oli sen kunniaksi kalmismaan jylhien kuusten katveeseen rakennettu tsasouna. Se on yhä pystyssä suojelutalona rakennuksena.

Pruasniekkoihin tuli paljon vieraita lähikylistä ja kauempaakin, tuli jalkaisin tai veneellä. Vieraat majoitettiin taloihin, mutta joskus tilanpuutteesta myös heinälatoihin. Yhtein taloon saattoi tulla yli kymmenenkin heimolaista. Juhlien aikana nuoret tapasivat toisinaan ja solmivat tuttavuuksia, jotka usein päättyivät kosintaan.

Pruasniekat kestivät kaksi päivää. Aamusta käytiin tsasounassa, toisella päivänpuoliskolla aloitettiin juhliminen, kisat

ja tanssit; välillä käytiin murkinnalla. Illallisen jälkeen nuoret menivät juhlapessotalle. Vanhemmilla oli omat illanistujaisensa.

Tsetvertti mukana talosta taloon

Toisenana päivänä juhliminen alkoi jo aamusta.

Juhlapöydässä miehet ottivat pikarillisen. Viinaa tuotiin Paatenesta suurissa pulloissa, joiden nimitys oli tsetvertti. Ne vetivät neljänneksen ämpäriä, siis kolme litraa. Tämä pullo vaelsi miesväen mukana talosta taloon. Kussakin paikassa otettiin pikarilliset ja syötiin, mitä talossa oli ja jatkettiin

matkaa. Näin juhlittiin niin kauan kuin ainetta riitti.

Liikaa intoa purkaakseen nuoret prihat järjestivät keskenään paini- ja nyrkkeilyotteluja. Juhlavaatteita kuitenkin varjeltiin, ja niinpä pihakuusien oksilla saattoi joskus riippua kymmenenkin paitaa. Ne oli riisuttu päältä, jotteivät repiäisi tiimellyksessä.

Pruasniekkamurkinalle valmistettiin perinteisiä karjalaisia ruokia, erilaisia piirakoita, sankia, kalakukkoja ja muita kulinaarisia herkkuja.

Juhlien aikana tehtiin myös kauppaa, ostettiin ja myytiin. Kun siihen aikaan ei ollut postia eikä puhelimia, koko läänin uutiset saatiin tietoon näiden juhlien aikana. Kun kirkkopyhiä vuodessa oli paljon ja niissä kuljettiin runsaasti kylästä toiseen, uutiset levisivät melko nopeasti.

Ennen vallankumousta Prokkola-Jukkoguba kuului Paatenen kuntaan. Kihlakunta oli Povenssa, joka taas kuului Aunuksen kuvernementtiin. Ensimmäisen väestönlaskennan (1905) mukaan Prokkolan kylässä oli 22 taloa ja 149 asukasta.

Nyt siellä ei asu kukaan. Viimeinen asukas Mihei Pontin perheineen jätti kylän v. 1991.

TAISTO KAINULAINEN
Paatene

EKOART- LUKIO VIENAN KARJALASSA JYSKYJÄRVELLÄ

Järjestäjät: Suomussalmen kunta, Kainuun kesäyliopisto ja Kalevalan piiri. **Aika:** 17 - 28.7.1996

Kohderyhmä: 15 - 25 vuotiaat ympäristötaiteesta kiinnostuneet lukiolaiset ja opiskelijat. **Tavoite:** Pehdyttää osallistujat kalevalaiseen kulttuuriin kuvataiteen, tanssin, musiikin ja kansanperinteen pohjalta. Ekoart lukio korvaa lukion oppimäärästä kuvaamataidon, liikunnan ja musiikin soveltavia tai syventäviä kursseja koulukohtaisesti sopien. **Sisältö:** Osallistujat tutustuvat ryhmissä kuvataiteeseen, tanssiin, musiikkiin ja ekotutkimukseen. Luodaan taidetta erilaisten kulttuuriperinteiden ja nykytaiteen kohdatessa. Tutkitaan luonnon ja taiteen vuorovaikutusta. Toteutetaan monitaiteinen esitys. Työskentelyssä hyödynnetään saatavilla olevia luonnonmateriaaleja. Harjaannutetaan yksilöllisesti ryhmissä työskennellen; learning by doing.

Kurssimaksu: 950 mk, yli 20 vuotiaat 1.700 mk Kurssimaksu sisältää opetuksen, matkat (Suomussalmelta) ja majoituksen (koulumajoitus Jyskyjärvellä), ruokailut, vakuutuksen ja työmateriaalit. (viisumi 150 mk)

Ilmoittautuminen ja lisätiedot: 14.6. mennessä puh. (986) 7191708/Mirja Rahtu